

тимчасово окупованих територіях: наук.-метод. реком. / за заг. ред. О.О. Юхна. Х.: Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2018. 64 с.

Христов Олександр Леонідович,
кандидат юридичних наук,
доцент кафедри криміналістики,
судової медицини та психіатрії
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

СУЧАСНІ НАПРЯМКИ УЧАСТІ ГРОМАДСЬКОСТІ У ПРАВООХОРОННІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У ст. 11 Закону України «Про Національну поліцію» зазначено, що діяльність поліції здійснюється в тісній співпраці та взаємодії з населенням, територіальними громадами та громадськими об'єднаннями на засадах партнерства і спрямована на задоволення їхніх потреб [1].

Цей напрям роботи часто реалізується у контексті взаємного інформування про вчинене кримінальне правопорушення.

Так, відповідно до п. 4 Розділу II Інструкції з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні, затвердженої наказом МВС України від 07.07.2017 р. № 575 першочергові заходи та невідкладні слідчі (розшукові) дії можуть передбачати орієнтування представників громадськості про характер, час, місце і спосіб учинення кримінального правопорушення, кількість осіб, які його вчинили, їх зовнішність, прикмети викраденого та про інші відомості, що мають значення для встановлення правопорушників та їх розшуку [2].

Майже у кожному кримінальному провадженні під час виявлення орієнтуючої інформації, а також формування доказової бази чи під час проведення СРД, НСРД або інших процесуальних дій, уповноважена здійснювати досудове розслідування особа використовує допомогу представників громадськості і громадських формувань, що забезпечує ефективно, швидко, повне та усебічне виконання завдань.

Слід зазначити, що одним із пріоритетних питань у цій співпраці є форми участі громадськості у здійсненні протидії злочинності.

На нашу думку, можна виокремити такі сучасні напрями участі представників громадськості в розслідуванні злочинів:

- самостійний (ініціативний) пошук, аналіз та надання інформації оперативно-розшукового або процесуального характеру;
- сприяння у виконанні запитів (завдань) працівників правоохоронних органів;

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКСПЕРТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

- сприяння здійсненню процесуальних дій чи оперативно-розшукових заходів, у якості: понятих; статистів; експертів або спеціалістів;

- безпосередня участь у пошукових заходах осіб, що зникли безвісти або переховуються від слідства, суду, відбування покарання або виконавчого провадження;

- здійснення моніторингу мережі Інтернет для виявлення місць учинення злочинів, чи сайтів, що забезпечують злочинну діяльність (продаж наркотиків, зброї, розміщення порнопродукції);

- безпосереднє виявлення та затримання правопорушників (злочинців) на місці вчинення на злочину;

- запобігання знищення майна чи легалізації доходів одержаних злочинним шляхом;

- виявлення місць вчинення злочинів, способів (злочинних схем) та осіб, що сприяють злочинній діяльності (контрабанда, нелегальна міграція та ін.);

- профілактика вчинення правопорушень та злочинів (патрулювання територій населених пунктів, контроль дотримання ПДР та ін.);

- участь у розробці стратегій, концепцій, законодавчих ініціатив, нормативно-правових актів;

- надання консультативно-інформаційної допомоги посередництвом доступу людей до сервісу поліцейських підрозділів .

Удосконалити й оптимізувати вітчизняну практику участі громадськості у справі протидії злочинності можна за допомогою вивчення досвіду роботи правоохоронних органів найбільш прогресивних країн світу.

Слід у першу чергу згадати міжнародні правові акти, присвячені цьому питанню. Одним із таких є конгреси ООН із запобігання злочинності і кримінального правосуддя що відбуваються кожні п'ять років у різних країнах світу починаючи з 1955 року. Конгреси становлять універсальні форуми, на яких не тільки підсумовують співробітництво держав світу у сфері запобігання злочинності, а й пропонують нові стратегії запобігання різним її проявам, у тому числі шляхом участі громадськості [3].

Серед видів участі громадськості у контексті Четвертого конгресу ООН названо:

1) політичну підтримку програм соціального захисту (Нідерланди, Велика Британія; Швеція - кампанії щодо формування суспільної думки через проведення виставок, випуску фільмів; США це діяльність Національної ради, що співпрацює із громадськими радами штатів із прийняття нових законів, програм підготовки поліцейських, наймання соціальних працівників та ін.);

2) участь громадськості у здійсненні соціальних програм (асоціації запобігання злочинності при поліцейських відділках в Японії; народні судді Польщі, які на громадських засадах розглядають справи неповнолітніх);

3) делегування громадськості виконання деяких елементів указаних програм (робота добровільних народних дружин, діяльність панчалт в Індії);

4) розробка громадськими групами автономних програм соціального захисту (наприклад, робота приватних служб безпеки житлових організацій).

Окремо в цьому документі було вказано стратегію щодо участі громад у запобіганні злочинності.

Світову практику із діяльності громадських асоціацій щодо запобігання злочинності було запропоновано класифікувати на три групи залежно від складу та функцій роботи: а) органи що здійснювали виключно профілактичні функції (комітети, ради із профілактики злочинності); б) неофіційні асоціації із вирішення спорів (у одних країнах це сільські ради у інших - комісії із вирішення спорів); в) громадські організації, що займаються патрулювання [4].

Сьогодні дієвим джерелом забезпечення правоохоронної діяльності є громадськість у широкому й вузькому розумінні. Формування системної-структурно взаємодії правоохоронних органів і громадськості можливе за рахунок вивчення і запровадження світового досвіду прогресивних країн, розробки і впровадження стратегій на національному рівні, законодавчого і матеріального забезпечення виконання державних програм у цьому напрямку та ін.

Список використаних джерел:

1. Про національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 р. № 580-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>.

2. Інструкція з організації взаємодії органів досудового розслідування з іншими органами та підрозділами Національної поліції України в запобіганні кримінальним правопорушенням, їх виявленні та розслідуванні: наказ МВС України від 07.07.2017 № 575. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0937-17>.

3. Голіна В.В. Конгреси ООН: перспективи використання їх рекомендацій у плануванні та здійсненні заходів запобігання злочинності в Україні / М.Г. Колодяжний // Проблеми законності. Х. : Нац. юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого, 2010. Вип. 108. С. 169-177.

4. Конгресс ООН по предупреждению преступности. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Конгресс_ООН_по_предупреждению_преступности.